

ZÁGOREC-CSUKA JUDIT¹**A Zrínyi-kultusz napjainkban a magyar, horvát és szlovén határsávbán****The Zrinski Family Cult along the Hungarian-Croatian-Slovenian Border****Abstract**

A jelen tanulmány a Zrínyi-kultusz hivatalos és szervezett elemeit mutatja be a magyar, horvát és szlovén határsávbán. Ez az ott élők kulturális programjaiban, megemlékezéseiben nyilvánul meg, elsősorban a Hadtörténeti esték előadásorozatokban Nagykanizsán, a Zrínyi Miklós Várjátékok és Kulturális Fesztivál hagyományörző programjaiban, a Zrínyi-napok megszervezésében, a murakeresztúri Zrínyi-kadétek, a csáktornyai Zrínyi-gárda, valamint a Zalai Magyar Nemzeti Szövetség és a Rákóczi Szövetség hagyományörző és kultuszteremtő tevékenységeiben. Jelentős a tudományos kutatómunka is, elsősorban a Zrínyi-Újvár feltárását és a Zrínyi-kultuszt elemző monográfiák, amelyeket Magyarországon (Budapest) és Horvátországban (Zágráb, Csáktornya) adtak ki a megelőző évtizedben. Fontos megemlíteni Lendván a horvát egyesület keretében működő Zrínyi Központ létrehozását és Csáktornyán a Zrínyi Kutatóközpont megalapítását a Zrínyi-gárda kezdeményezésére. Mindkét terv a jövőbe mutat, és ösztönzi a Zrínyi-kultusz erőteljesebb kibontakozását a magyar, horvát és szlovén határsávbán.

Kulcsszavak: Zrínyi-kultusz, Zrínyi-kadétek, Zrínyi-gárda, Zala Megyei Nemzeti Szövetség és Rákóczi Szövetség, Zrínyi-monográfiák, Zrínyi-kutatások

Abstract

This article focuses on the Zrinski family cult, who lived on the border between Hungary, Croatia, and Slovenia. The family cult is often discussed in different lectures such as Hadtörténeti esték Nagykanizsán (War Nights in Nagykanizsa), and during annual programmes, such as Zrínyi Miklós Várjátékok és Kulturális Fesztivál (Castle Games and Cultural Program of Zrinski) and Zrínyi-napok (The Days of Zrinski). Focus is given to the operations of the Zrínyi cadet organisation

¹ Maribori Egyetem Bölcsészettudományi Karának Fordítói Tanszék, habilitált magyar nyelvi lektor, 1. Számú Lendvai Kétnyelvű Általános Iskola könyvtáros, E-mail: zcsi.judit@gmail.com

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

DOI: 10.32563/hsz.2019.1.ksz.24

2019. XII. évf. Különszám

in Murakeresztúr and the Zrinska garda organisation in Čakovec, as well as to the operation of the Zalai Magyar Nemzeti Szövetség és a Rákóczi Szövetség society, which is reflected in the perservation of the Zrinski family cult in Zala, Hungary, and also in Croatia.

Research performed by scientific institutions in the area of Novi Zrin (Zrínyiújvár) and the publication of scientific monographs in Hungary (Budapest) and Croatia (Zagreb, Čakovec) are important in this context. The vision, the construction of the Nikolaj Zrinski Interpretation Centre in Lendava, planned within the framework of the Croatian Society, and the creation of the Scientific-Research Centre in Čakovec, on the initiative of Zrinska garda, are all aspects that should be stressed.

Keywords: the Zrinski family cult, Zrínyi cadets, Zala Megyei Nemzeti Szövetség és Rákóczi Szövetség, scientific Zrinski monographs, Zrinski research

BEVEZETŐ

A hagyományoknak kiemelt szerepük van a közösségek életében, hiszen a hagyományból fakadó közös tapasztalat megtart, gazdagít és mankót nyújt a világban való eligazodáshoz, éppen ezért a mindenkori jelen okozta kihívások miatt folyamatosan változik is. A 20. század második fele nem kedvezett Közép-Európában semminek, aminek nemzeti színezete volt. A Zrínyi-kultusz így visszaszorult Magyarországon Szigetvárra, Horvátországban pedig Csáktornyára, ahol végül csak 1991-ben történt meg teljesen a Zrínyiek „rehabilitálása”. A *Zrínyi Miklós-emlékév* (2016) eseményei világosan jelezték, hogy a horvát és a magyar társadalomban töredékesen, ám kétségkívül jelen van a közös múlt *pozitív emlékezetének* a hagyománya. Tehát, van esély arra, hogy megtörjük azokat, a nemzetépítés során kialakult kétszáz éves kánonokat, amelyek főként a két nép közötti különbségeket hangsúlyozták, és ehelyett inkább az egymást jobban megértő múltértelmezéssel élünk.² A Zrínyi-kultusz jelenléte a horvát–magyar–szlovén határsávban napjainkban azt bizonyítja, hogy *egy új történeti tudat* van kialakulóban ott, ahol valamikor a Zrínyi-dinasztia élt több évszázadon keresztül. Megszűnt egy társadalmi rendszer, amely mindhárom országban diktatórikus volt, és a 20. században sok esetben a Zrínyiek kultuszának nem volt sok lehetősége teret nyerni éppen ott, ahol valamikor a Zrínyiek harcoltak és küzdöttek a függetlenségért.

A Zrínyi-kultusz erőteljesebb jelenléte a megelőző tizenöt esztendőben mégis hozott változásokat az említett határsávban, mert kezdtek a Mura két oldalán élő népek mind a magyar, mind a horvát oldalon *felülemelkedni a nemzeti sérelmeken*. Az Európai Unióba lépve előbb Magyarország és Szlovénia (2004), majd Horvátország (2016) is a határmenti sávban – ahol közel éltek a nemzetek és nemzetiségek – *új partneri viszonyokat* alakítottak ki a szomszédos országokkal. S a múlt hagyományaiból merítve újra elővették a történe-

² Varga Szabolcs: Szigetvári Zrínyi Miklós – Nikola Šubić Zrinski. A horvát–magyar közös múlt újrágondolása a 21. században. *Magyar Tudomány*, 178 (2017/12). 1632.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

DOI: 10.32563/hsz.2019.1.ksz.24

2019. XII. évf. Különszám

lem hiteles értékeit, vagyis a közös múltból a *Zrínyi-hagyományokat*, s elkezdtek rá építeni. Zrínyi-fesztiválokat szerveztek, megemlékezéseket, közös hagyományőrző napokat, túrákat indítottak el Murakeresztúron az általános iskolában, majd Beleznán, Zákányfaluban, Órtilosban, Tótszerdahelyen, valamint a Zrínyiek helytörténeti színhelyein, ösvényein a Mura és a Dráva partján, illetve Csáktornyan, a Zrínyiek városában. Zrínyi-Újvár térségében kutatásokkal tárták fel Zrínyi (VII.) Miklós erődítményét, amely a mai Magyarország területén az egyetlen autentikus emlékhely, amely a költő és hadvezér Zrínyihez köthető. A környező településeken a magyarországi részen elsősorban Órtilosban, Beleznán, Murakeresztúron, Zákányfaluban, Tótszerdahelyen, valamint a horvátországi Dolnja Dubrán és Légradon indultak be a határmenti együttműködésre épülő kulturális és turisztikai programok, amelyek a Zrínyi-kultuszt is érintették.

Lassan bevonzották ebbe a határmenti többnemzetiségű térségbe a tudományos kutatókat is, a budapesti Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem (ZMNE), majd utódjaként a Nemzeti Közzolgálati Egyetem (NKE) és a Hadtörténeti Intézet és Múzeum (HIM), valamint a Somogy és a Zala megyei Múzeumi Igazgatóság kutatóit, történészeit, hadtörténészeit, műszaki szakembereit, régészeit, akik évtizedes kutatómunkájuk során kitartottak abban, hogy létezett egy *Zrínyi-Újvár*, és ezt hadszíntér- és régészeti kutatásokkal be is bizonyították. Tudományos eredményeiket pedig magyarországi és horvátországi nemzetközi konferenciákon adták elő, tudományos monográfiában publikálták. Mindkét fél örömeire kialakult a *multilaterális tudományos kapcsolat* is az MTA BTK Történettudományi Intézete, a ZMNE/NKE, a HIM, az említett két megyei múzeumi szervezet, a zágrábi Matica Hrvatska, a Petar Zrinski Katonai Akadémia (napjainkban: Franjo Tudjman Katonai Akadémia), a Csáktornyai Muraköz Múzeum és a Zrínyi-gárda szakemberei között. A tudományos kutatások is meghozták az eredményeiket mindkét oldalon, ezzel is erősítve a Zrínyi-kultusz létjogosultságát, főleg a határsávban, ahol ezt gyakorolják és élnek is vele az emberek: Zala, Somogy, illetve Muraköz megyékben, valamint a Muravidéken élő magyar nemzetiség tagjai a Zrínyi-kultusz ápolásával tapasztalatokat is szereztek a Zrínyi család értékeinek megőrzésében. Ebből kiindulva kezdtek összefogni főleg *önkormányzati*, majd *tudományos* szinten is, mert tudatosult bennük az a felismerés, hogy a múltjukat veszített közösségek számára nincsen közösen vállalható jövőkép.

A légiessé vált határok között a partneri viszonyok kialakítása számukra a fejlődés egyik, de alapvető lehetősége, mellyel el is kezdtek élni, s kezdtek kilépni a történelmi sztereotípiák több évszázados fogságából. Ott, ahol a Zrínyi-hagyományokat felélesztették és ápolják, *hinni is* kezdtek benne, hogy van kiút a határsávban is, amely a 20. században legalább hetven évig volt elzárva a szomszéd népektől, és a kor beidegződése volt, hogy nem szabad átlépni a határt (kommunizmus- és Jugoszlávia-ellenesség), illetve csak „kulcslyukon” keresztül lehetett egymásra rálátni. Jellemző volt, hogy ezen körülmények közt ezek a nemzetek, nemzetiségek csak igen kis mértékben ismerték egymást. Zrínyi Miklós és a Zrínyi-család kultusza a határsávban mindhárom közösség (a magyar, a horvát

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

DOI: 10.32563/hsz.2019.1.ksz.24

2019. XII. évf. Különszám

és a muravidéki magyar) számára végül is a megelőző évtizedekhez képest jóval több annál, mint amennyit külön-külön láttak belőle.³

A ZRÍNYI-KULTUSZ HIVATALOS, SZERVEZETT ELEMEI A MAGYAR, HORVÁT ÉS SZLOVÉN HATÁRSÁVBAN

A legtöbb figyelem Zrínyi Miklós kapcsán a magyar–horvát határsávban *Zrínyi-Újvár* történeti kutatására és feltárására irányult, és ez 2005-től egészen napjainkig tart. A kutatásokat a Honvédelmi Minisztérium Hadtörténeti Intézet és Múzeum, a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem/Nemzeti Közszolgálati Egyetem és a Somogy Megyei és a Zala Megyei Múzeumok Igazgatóságának a szakemberei végezték és folyamatosan végzik. Az 1661 nyarán itt emelt erősség volt Zrínyi Miklós végvára, amely mindössze három évig állt, 1664-ben az oszmán főserg elfoglalta, majd földig rombolta. Órtilos és Belezna vezetőinek és lakóinak a támogatásával meg is valósult a *Zrínyi-emlékhely*, és kialakult Zrínyi-Újvár emlékezete is, hiszen a környéken élők ápolják ennek az egyetlen Zrínyi-várnak a kultuszát a mai napig. Majd a feltárást követően erre épültek rá a *hadtörténeti kirándulások* és a *Hadtörténeti esték előadássorozat*, amelyet Kocsis Edit nagykanizsai művelődésszervező szervezett, folyamatosan bevonva a Zrínyi-kutatókat; prof. dr. Padányi Józsefet, dr. Négyesi Lajost, dr. Hausner Gábort és dr. Vándor Lászlót, akik legújabb kutatásaik eredményeit mutatták be az előadássorozatban.

A kutatások tudományos eredményei 2012-ben megjelentek a *Zrínyi-Újvár emlékezete* című tanulmánykötetben is. Újdonságnak számít nemzetközi szinten is a *Zrínyi-szablyát* népszerűsítő előadássorozat prof. dr. Padányi József vezérőrnagytól, aki kutatócsoportjával elkészítette a Bécsben levő eredeti Zrínyi-szablya másolatát. A kultikus tárgy előtt teszik le az esküjüket az új doktorok a Nemzeti Közszolgálati és Egyetemen. Fontos kutatási eredménynek számít *Zrínyi kútjának* mint kultikus helynek a feltárása 2017-ben Zrínyi-Újvár egykori területén.

Aktív tényezője a határsávban a Zrínyi-kultusznak a murakeresztúri *Zrínyi-kadétok* (2009) és a csáktornyai *Zrínyi-gárda* (2001) tevékenysége a hagyományápolásban, a reprezentálásban a kulturális, közéleti és nemzeti színtereken, és nem utolsó sorban a fiatalok egyesületi életbe való bekapcsolásában, ahol kifejezhetik identitásukat és hazaszeretetüket is. Egymást segítve, közösen járják be a Zrínyi-emlékhelyeket Magyarországon és Horvátországban, kifejezetten a határsávban. A Zrínyi-kultuszt ápoló két hagyományőrző egyesület szép példája a *komplementáris magyar–horvát összefogásnak* a hagyományápolás és az örökségvédelem terén.

Zrínyi Miklós kultusza a tudományos szakirodalomban és a könyvkiadásban is megjelent, elsősorban Budapesten a Nemzeti Közszolgálati Egyetem, a Honvédelmi Minisztérium Hadtörténeti Intézet és Múzeuma, a Magyar Tudományos Akadémia Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézete, valamint Zágrábban a Matica Hrvatska mono-

³ Varga Sz.: i. m. 16–34.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

DOI: 10.32563/hsz.2019.1.ksz.24

2019. XII. évf. Különszám

gráfiáiban. A magyar–horvát nemzetközi konferenciák szervezése és a magyar tudományos szakirodalom publikálása a Zrínyi-tematikában a megelőző egy évtizedben, de a 2016-os (szigetvári) *Zrínyi-emlékév* kapcsán is sikeresnek bizonyult. Ebben az évtizedben már rálátnak és kíváncsiak a Zrínyi-kutatók magyar–horvát viszonylatban is egymás kutatási eredményeire és módszereire. Csáktornyan, a Zrínyiek városában jelent meg mr. sc. Vladimir Kalšan muzeológusnak, történésznek horvát nyelven egy helytörténeti monográfiája *Povijest Međimurja* (2006), magyarul *Muraköz történelme* (2014) címmel, amely véleményem szerint új rálátást és lehetőséget nyújt mindkét nyelven a Zrínyiek kultuszára ott, ahol évszázadokig élt a família, Csáktornyan és a Muraközben.

2007-ben jelent meg *A Zrínyiek a magyar és a horvát történelmében* című tanulmánykötet, amelyet Bene Sándor és Hausner Gábor szerkesztett. 2012-ben jelent meg horvátul a *Susreti dviju kultura. Obitelj Zrinski u hrvatskoj i mađarskoj povijesti* című tanulmánykötet, amelyben magyar szerzőktől is publikáltak horvát nyelven tanulmányokat a Zrínyiekkel kapcsolatosan, ezt a Matica Hrvatska adta ki. 2016-ban jelent meg a *Zrínyi-album* a Zrínyi Kiadónál, amelynek szintén Hausner Gábor volt a szerkesztője. 2016-ban, szigetvári Zrínyi Miklós halálának 550. évfordulójára látott napvilágot Varga Szabolcs *Leonidász a végvidéken, Zrínyi Miklós (1508–1566)* monográfiája a Kronosz Kiadó és a Magyar Történelmi Társulat közös kiadásában, melyben a szerző túllép a szigorúan vett műfaji kereteken, s a Magyar Királyság sorsfordító kérdéseit is érintve mutatja be Zrínyi helyét és szerepét abban a világban, amelyben élt. 2017-ben adták ki a *Határok fölött. Tanulmányok a költő, katona, államférfi Zrínyi Miklósról* című tanulmánykötetet Bene Sándor, Hausner Gábor, Padányi József és Fodor Pál szerkesztésében.

Új kezdeményezés volt a 2007-ben létrehozott *Zrínyi Miklós Várjátékok és Kulturális Fesztivál* hagyományörző program, amelyet azóta már tíz magyar és horvát település tart fontosnak a Mura és a Dráva mindkét partján. Ez a kezdeményezés a határmenti polgármesterek és testvértelepülések barátságára épült és ez is fogja fenntartani. 2007-ben Papp Ferenc ezredes ötlete alapján megalakult a *Zrínyi Kör*. A Zrínyi-Újvár körüli települések – Órtilos, Légrád, Murakeresztúr, Donja Dubrava, Belezna, Zákányfalu – polgármesterei, a Honvédelmi Minisztérium Hadtörténeti Intézete és Múzeuma főigazgatója, a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem rektora, a Somogy és Zala megyei múzeumok főigazgatói szándéknyilatkozatot írtak alá a Zrínyi-hagyományokkal kapcsolatos tudományos és kulturális együttműködésről. 2007. szeptember 30-án a *horvát–magyar barátság* jegyében megrendezésre került az első Zrínyi-Újvár Várjátékok és Kulturális Bemutató Órtilosban. A következő években csatlakoztak Magyarországról Molnári, valamint Horvátországból Donji Vidovec települések is. A megállapodás alapján azóta minden település szervezett már *Zrínyi-napot*.

Ami új kezdeményezés és új projektnek számít a határsávban, Csáktornyan a *Zrínyi Kutatóintézet* terve, amelyet a Zrínyi-gárda kezdeményezett, valamint Lendván a *Zrínyi Központ* létrehozása a Horvát Házban a horvát egyesület tervei alapján. Mindkét kezdeményezés a jövőbe mutat. Csáktornyan tudományos szintre akarják emelni a Zrínyi-kutatást, Lendván pedig a horvát egyesület tagjai szeretnének helyiséget kialakítani a

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

DOI: 10.32563/hsz.2019.1.ksz.24

2019. XII. évf. Különszám

Zrínyi-kultusz megjelenítésére és terjesztésére. A magyar határsávbán viszont felmerült az a gondolat is, hogy megfelelő *emlékhelyet/múzeumi részleget* kellene létrehozni a *Zrínyi-gyűjteménynek*, amelyek a kutatások során felszínre kerültek vagy a Zrínyiekre vonatkoznak. Hogy hol lenne ez a konkrétan, csak ötleteik vannak, de reménykednek egy EU-s összefogásban is, hiszen erre most számos lehetőség lenne.

Zala megyében igazán akkor került előtérbe a *Zrínyi-kultusz ügye*, amikor 1998-ban Zalaegerszegen megalapították a *Zalai Magyar Nemzeti Szövetséget*. Paál István elnök szerint szövetségük azt hirdeti, hogy nyilvánuljon meg a történelem és a hagyomány tisztelete napjainkban, ezért minden évben a murakeresztúri Zrínyi-kadéttal közösen tisztelegnek november 18-án *Zrínyi halálának* a jubileumán, valamint koszorúznak *Zrínyi lovas szobránál* Zalaegerszegen a polgármesteri hivatal előtt, és ott tartják meg a Zrínyire vonatkozó ünnepségeket is. Kétéves kutatómunka alapján összeállították *Zrínyi-kiállításukat*, amely kilenc tablóból áll. Ez a kiállítás Zalaegerszeg mellett megjárta Pápát, Keszthelyt, Nagykanizsát, Szombathelyt, Murakeresztúrt, Lendvát és Lentit is, de felkérésre bárhova elviszik, ahol erre érdeklődés van.

A szigetvári hős Zrínyi Miklós, a költő és hadvezér Zrínyi Miklós és Zrínyi Péter kultuszáról Szigetváron, Csáktornyán és a Muraközben a különböző megítéléseket nézve az mondható el, hogy Zrínyi Péternek azért nagyobb a kultusza Csáktornyán és Horvátországban, mert *mártírhálált halt* 1671-ben Bécsújhelyen, s a horvátok nemzettudatához ezzel közelebb áll. Zrínyi Miklós, a költő és hadvezér viszont *magyarul* írta meg *eposzát* és *próza munkáit*, mert a műveltsége és a meggyőződése ebben a kultúrkörben volt erősebb. A szigetvári Zrínyi Miklóst magyar nemzeti hősként tisztelik, minden évben van megemlékezés is a városban. A Zrínyiekről a tananyag az oktatásban nagyon nehezen változtatható meg mind Magyarországon, mind Horvátországban, habár a Zrínyiek megítélésében nagy szükség volna rá, mert eljött annak az ideje, hogy mindkét nemzet tiszteletben tudjon együtt élni a Zrínyiek kultuszával a magyar–horvát határsávbán – ahol végül is megszűntek a fizikai korlátok, csak szellemileg kell helyükre tenni a dolgokat. Meg kell keresni a közös történelmi értékeket, amelyek mindkét nemzetet érintették, s erre is jó példának bizonyulnak a Zrínyiek.

ÖSSZEGZÉS

Zrínyi Miklós költő és hadvezér élete derekán dőlt ki a küzdők sorából, mielőtt nagy terveit megvalósíthatta volna. A kuršaneci (Gornji Kuršanec) erdő és a szentilonai (Šenkovec) kripta idő előtt lezárta a magyar és a horvát történelem és irodalom egyik legnagyobb alakjának az életútját. Élete mégsem volt sikertelen, hiszen Zrínyi Miklós kultusza ma is él a magyar, a horvát és a szlovén határsávbán, és több szinten mutatkozik meg. Ez nyilvánul meg elsősorban a Zrínyi-Újvárra vonatkozó több mint egy évtizedes kutatások sikerességében, vagy akár a Hadtörténeti esték előadássorozatok megszervezésében Nagykanizsán. Fontos hagyományápolást folytatnak a murakeresztúri Zrínyi-kadéttal és a csáktornyai Zrínyi-gárda tagjai nemcsak a határsávbán, hanem mindkét országban és nemzetközi

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

DOI: 10.32563/hsz.2019.1.ksz.24

2019. XII. évf. Különszám

szinten is. Zrínyi Miklós kultusza megjelenik a tudományos szakirodalomban és a könyvkiadásban, főleg Budapesten a Közszolgálati és Nemzetvédelmi Egyetem, a Honvédelmi Minisztérium Hadtörténeti Intézete és Múzeuma, a Magyar Tudományos Akadémia Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézete, valamint Zágrábban a Matica Hrvatska monográfiáiban. A Zalai Magyar Nemzeti Szövetség és a Rákóczi Szövetség zalaegerszegi szervezetének a tevékenysége is a Zrínyi-hagyomány és -kultusz erősítésére irányul, ezért minden évben Zrínyi Miklós halálának napján, november 18-án koszorúznak Zalaegerszegen Zrínyi szobra előtt, valamint Kuršanecen az emlékoszlopnál, de Zrínyi-kiállításokat is rendeznek Zala megyében.

A Zrínyi-kultusz esetében a magyar–horvát–szlovén határsávban történtek tehát jelentős előrelépések az előző két évtizedben. Azok a személyek, egyesületek, kutatók stb., akik ápolják a Zrínyiek kultuszát, tudják, hogy csak rajtuk áll, hogy felelősséggel és tiszta szándékkal új lapot kezdjenek a határmenti kapcsolatrendszerekben, hiszen a Zrínyidinasztia tagjait, főleg az ismertebbeket, közülük Zrínyi Miklós költőt, hadvezért és öccsét, Zrínyi Péter műfordítót és vértanút nem lehet megérteni a magyar–horvát vagy horvát–magyar kulturális, irodalmi és történeti kapcsolatrendszer egymásra hatásának felismerése nélkül.

FELHASZNÁLT IRODALOM

Monográfiák, tanulmánykötetek:

1. A Zrínyiek és a honvédelem. Szerk. Hausner Gábor, Padányi József. Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Budapest, 2014.
2. A Zrínyiek a magyar és horvát történelemben. Szerk. Bene Sándor, Hausner Gábor. Zrínyi Kiadó, Budapest, 2007.
3. Határok fölött. Tanulmányok a költő, katona, államférfi Zrínyi Miklósról. Szerk. Bene Sándor, Fodor Pál, Hausner Gábor, Padányi József. MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont, Budapest, 2017.
4. Kalšan, Vladimir: Muraköz történelme. Magyarország–Horvátország IPA Határon Átnyúló Együttműködési Program, Csáktornya, 2014.
5. Pálffy Géza: Povijest Mađarske. Ugarska na granici dvaju imperija (1526–1771.) Meridijani, Samobor. 2010.
6. Susreti dviju kultura. Obitelj Zrinski u hrvatskoj i mađarskoj povijesti. Szerk. Bene Sándor, Zoran Ladić, Hausner Gábor. Matica Hrvatska, Zagreb, 2012.
7. Záhorec-Csuka Judit: Tragom Zrinskih, zbirka studija. Društvo mađarskih znanstvenika i umjetnika u Hrvatskoj – Horvátországi Magyar Tudományos és Művészeti Társaság – Muravidék Baráti Kör Kulturális Egyesület, Záhorec–Pilisvörösvár. 2009.
8. Záhorec-Csuka Judit: A Zrínyiek nyomában, tanulmánykötet. Muravidék Baráti Kör Kulturális Egyesület, Pilisvörösvár, 2003.
9. Zrínyi-album. Szerk. Hausner Gábor. Hadtörténeti Intézet és Múzeum – Zrínyi Kiadó, Budapest, 2016.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

DOI: 10.32563/hsz.2019.1.ksz.24

2019. XII. évf. Különszám

10. Zrinska Garda Čakovec. The Zrinski Guard Čakovec. Zrinska garda Čakovec, Čakovec, 2015.
11. Zrínyi-Újvár emlékezete. Szerk. Hausner Gábor és Padányi József. Argumentum Kiadó, Budapest. 2015.

Tanulmányok:

1. Négyesi Lajos: Zrínyi-Újvár a források és a terepkutatások tükrében. *Váarak, kastélyok, templomok, történelmi és örökségturisztikai folyóirat*, VI (2010/4). 12–15.
2. Varga Szabolcs: Szigetvári Zrínyi Miklós – Nikola Šubić Zrinski. A horvát–magyar közös múlt újragondolása a 21. században. *Magyar Tudomány*, 178 (2017/12). 1633–1643. DOI: 10.1556/2065.178.2017.12.14
3. Zágorec-Csuka Judit: Zrínyi Miklós titokzatos halála. *Pannon Tükör*, 19 (2014/6). 52–57.
4. Zágorec-Csuka Judit: A Zrínyi főúri dinasztia kettős, horvát–magyar identitása. In: A muravidéki könyvek világa. Tanulmányok és publicisztikai írások. Muravidék Baráti Kör Kulturális Egyesület – Muravidéki Magyar Tudományos Társaság, Pilisvörösvár–Lendva, 2010, 160–171.
5. Zágorec-Csuka Judit: Zrínyi Miklós, a költő és hadvezér halálának 350. évfordulója. In: *Naptár 2015*, a szlovéniai magyarok évkönyve, Lendva, 2014, 100–111.